

будуватися на засадах націєвідповідності, вбирати в себе традиції народу, в якому існує: «насіння, коли у чужу землю потрапляє, втрачає свою силу й часто до іншого виду переходять» [9, с. 184].

У праці «Життя та смерть Яна Тарновського» С. Оріховський розглядав ще один аспект проблеми виховання, актуалізований сучасними реформами, зокрема, в системі вищої освіти України – самовиховання. Людина виховується у практичних справах, у широкому знайомстві з навколишнім світом. Щоб віднайти дорогоцінний скарб мудрості, необхідно «багато справ бачити, багато чути, багато читати, багато працювати...». Таке самовиховання автор уважав гідним наслідування і прикладом для молодих шляхтичів [5, с. 267].

Незважаючи на те, що ідея «мудрого правителя» із практичної точки зору була загалом утопічною, вона мала деякий рівень реальності, що виражався у прищепленні в монархів освіченості та культури. Значення настанов і повчань державним діячам набагато ширші. Вони є цінною пам'яткою ренесансної думки, оскільки у них викладені основні вимоги до людини нової епохи та етико-педагогічний інструментарій досягнення цілі всебічно й гармонійно розвинутої особистості. У цій царині неможливо оминати творчу спадщину таких українських гуманістів, як С. Оріховський, які приносили нове знання й нове світобачення Європи на терени України, трансформуючи його й збагачуючи власним світобаченням.

Список використаної літератури:

1. Вирський Д. Станіслав Оріховський-Роксолан як історик та політичний мислитель. — Кременчук: Вид-во КДПУ, 2001. — 217 с.
2. Год Б.В. Український гуманіст Станіслав Оріховський про навчання та виховання / Б. В. Год // Педагогіка та психологія : зб. наук. праць / за заг. ред. акад. І. Ф. Прокопенка, чл.-кор. В. І. Лозової. — Х., 2002. — Вип. 23. — С. 36-42.
3. Литвинов В. Ренесансний гуманізм в Україні. Ідеї гуманізму епохи Відродження в українській філософії XV – початку XVII ст. – К.: Основи, 2000. – 472 с.
4. Лобода Д.О. Моделі державного устрою у творчості італійських гуманістів XV століття / Д.О. Лобода // Nowoczesne badania podstawowe i stosowane: zbiór artykułów naukowych konferencji Międzynarodowej naukowo-praktycznej, 30-31.07.2016. – Warszawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. – S. 32-35.
5. Оріховський С. Життя і смерть Яна Тарновського // Українські гуманісти епохи Відродження. – ч. 1. – К.: Наук. Думка, 1995. – с. 254-293.
6. Оріховський С. Лист до Яна Франціска Коммендоні [Електронний ресурс] // Наук. думка. – 1988. – Режим доступу до ресурсу: http://litopys.org.ua/old14_16/old14_08.htm#or2.
7. Оріховський С. Напучення польському королеві Сигізмунду Августу // Українські гуманісти епохи Відродження. – ч. 1. – К.: Наук. думка, 1995. – с. 23-60.
8. Оріховський С. Про турецьку загрозу // Українські гуманісти епохи Відродження. – ч. 1. – К.: Наук. Думка, 1995. – с. 61-100.
9. Оріховський С. Промова на похоронах польського короля Сигізмунда Ягеллона // Українські гуманісти епохи Відродження. – ч. 1. – К.: Наук. Думка, 1995. – с. 180-223.
10. Оріховський, Станіслав // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук та ін. — Київ: Абрис, 2002. — С. 454.
11. Попель Р.І. Феномен двайной палітычнай свядомасці на прыкладзе гістарычнай спадчыны Станіслава Арыхоўскага-Раксалана / Р. І. Попель // Роль личности в истории: реальность и проблемы изучения: науч. сб. (по материалам 1-й Международной научно-практической Интернет-конференции). — Минск: БГУ, 2011. — С. 15-18.

Віталіна Плаксіна

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД

Олександр Андрійович Безбородько — український та російський державний діяч. Полковник Ніжинського та Київського козацьких полків Війська Запорозького. Олександр Безбородько народився 14 березня 1747 року в колишній гетьманській столиці — стародавньому українському місті Глухові у сім'ї генерального писаря козацького війська. У 1765 р. закінчив навчання в Киево-Могилянській академії. Він брав участь у російсько-турецькій війні 1768—1773 рр., де командував різними українськими полками, які входили до складу армії генерал-губернатора України Петра Рум'янцева. У переговорах, що закінчилися підписанням у 1774 році Кючук-Кайнарджійського миру, Олександр Безбородько проявив виняткові дипломатичні здібності й домогся відмови Османської імперії від її прав на Крим та Кубань. У кінці 1791 року

Безбородько уклав з Османською імперією так званий Ясський мирний договір. За цим договором Османська імперія відмовилась на користь Російської імперії від земель між річками Буг та Дністер. За укладення Ясського мирного договору отримав найвищу нагороду Росії — орден Андрія Первозванного. У 1805—1817 рр. на надані ним кошти в старовинному полковому місті Ніжині був заснований ліцей, пізніше перетворений на гімназію, а ще пізніше на історико-філологічний інститут ім. князя О. Безбородька (нині Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). Помер 17 квітня 1799 року і був похований в Олександро-Невській лаврі в Петербурзі [1].

Однією із сторін дослідження проблеми є історичний досвід, набутий провідними вищими закладами освіти України кінця XIX – початку XX століття, що дозволяє виокремити перспективні ідеї, творче використання яких сприятиме модернізації вищої педагогічної освіти на сучасному етапі.

У кінці XIX на початку XX ст. перед державними діячами та прогресивною громадськістю царської Росії гостро постало питання підготовки вчительських кадрів вищими закладами освіти. На території тогочасної України вчителів загальноосвітніх шкіл готували в класичних університетах. Як показали наукові факти, Ніжинський вищий педагогічний заклад освіти став флагманом підготовки професійно спрямованих майбутніх працівників педагогічної галузі, бо система організації навчально-виховного процесу, науково-педагогічної роботи як професорсько-викладацького складу вузу, так і всього допоміжного персоналу була спрямована на те, щоб готувати справжнього вчителя-професіонала, здатну вплинути на вихованця і проводити освітньо-педагогічну роботу на високому науково-практичному рівні.

Той факт, що в Ніжинській вищій педагогічній школі зароджувалися нові технології підготовки майбутнього вчителя, втілювалися в життя сучасні, на той час, форми та методи становлення особистості майбутнього педагога, підтверджують численні публікації в навчально-методичних і спеціально-наукових періодичних виданнях. Так, у журналі Міністерства народної освіти Росії, який видавався в Санкт-Петербурзі, майже в кожному номері, починаючи з 1875 року, давалася інформація про систему підготовки вчителя в історико-філологічному інституті князя Безбородька в Ніжині [2, 160-178].

Найперша важлива роль в інституті – посада інспектор. Він був найближчим помічником і соратником директора. По-перше, інспектор фіксував присутність студентів на лекційних та семінарських заняттях та здійснювати контроль за старанністю студентів. По-друге, вимагати від них своєчасного виконання всіх творчих самостійних завдань, піклуватися про те, щоб студенти мали достатньо наукової та спеціальної літератури та навчальних посібників для успішного проведення самостійних досліджень. До обов'язків інспектора входив нагляд за діями наставників, проведення з ними педагогічних нарад, які були присвячені в основному питанням оптимізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, здійсненню контролю за систематичністю самостійної роботи студентів. Крім того, інспектор інституту був за посадою членом конференції та правління вищого закладу освіти, неодмінно піклувався про стан та наповнюваність бібліотеки інституту, щорічно організовував перевірку та ревізію бібліотечних фондів, доповідав правлінню та конференції про нові надходження літератури й про необхідність придбання нової.

Таким чином, робота інспектора була відповідальною й важливою. На цю посаду рекомендувалися найкращі та найдосвідченіші науково-педагогічні працівники вузу.

Особливого значення в Ніжині, як свідчать архівні джерела, надавалося ролі наставників-керівників. Ці керівники щоденно наглядали за організацією та проведенням навчальних занять студентів, слідкування за їх успіхами. Порадами та вказівками спрямувати діяльність вихованців у правильне русло.

Наставник повинен повсякчас допомагати студентам у науково-пошуковій роботі, давати поради в підготовці до занять із кожного навчального предмету, розтлумачувати незрозумілі моменти прочитаних наукових книг, проводити бесіди зі студентами з прочитаного матеріалу.

Наставники виконували свої посадові обов'язки, узгоджуючи з інспектором інституту, встановлювали порядок чергування так, щоб один із них знаходився постійно в якості чергового з 7-ї години ранку до 11-ї години вечора, а наступного дня йшов на нічне чергування і не мав права залишати стіни інституту в нічний час [2, 181].

Під час дослідження виявилось, що навчально-виховний процес у Ніжинській вищій педагогічній школі був неможливий без посади економа (він же виконував обов'язки ексекютора). Економ здійснював нагляд за чистотою та справністю будівлі, за зберіганням та витратами майна і припасів, що були власністю інституту. Разом із тим він залучав на допомогу в своїй роботі студентів, призначаючи їх черговими на кухні, включаючи до складу комісій зі списання продуктів та припасів, які видавалися для кухні, пекарні та буфету. Видані продукти записувалися до спеціальної

видаткової книги (своєрідний сучасний бракіражний журнал), і кожна видача скріплювалася підписом не тільки економа, але й чергового студента. Така система організації роботи формувала у студентів почуття обов'язку, відповідальність, чесність та принциповість – риси, необхідні майбутньому вчителю.

Частіше всього економ інституту відвідував кухню, пекарню та буфет і вразі виявлення порушень санітарно-гігієнічних норм чи безладу накладав досить суворі стягнення на повара, буфетника або пекаря. Крім того, якщо економом виявлялась халатність чи недобросовісне виконання своїх обов'язків допоміжними працівниками вузу – він ставив питання перед директором інституту про негайне звільнення з займаної посади особи винного [3,60-65].

Харчування студентів складалося: вранці та ввечері – чай з булкою, до обіду – скибка хліба з сіллю, на обід – обов'язково стіл із трьох страв, вечеря – з однієї страви. Крім того, у приміщенні буфету та в рекреаційних приміщеннях знаходилися ємності з питною водою та квасом. Хворим студентам їжа та напої призначалися особисто інститутським лікарем [4,5-10].

Отже, вся організація навчально-виховної роботи в Історико-філологічному інституті князя Безбородька визначеного періоду була спрямована на підготовку високоосвіченого, педагогічно-спрямованого вчителя. Кожна посада, що існувала в штатному розписі вузу була прямо чи опосередковано пов'язана з цілісним педагогічним процесом. Традиції відбору науково-педагогічних працівників, допоміжного персоналу, які склалися в Ніжинській вищій педагогічній школі порівняно з іншими вузами непедагогічного профілю, висока заробітна платня сприяли тому, що випускників цього закладу запрошували в кращі та найпрестижніші гімназії, прогімназії, технікуми, училища та вищі заклади системи освіти Росії.

Список використаної літератури

1. Безбородько О.А. [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Безбородько_Олександр_Андрійович
2. Головина В., Низшие училища и образование учителей в России // Журнал Министерства народного просвещения. – СПб. – 1877. – № 3. – С. 5-10.
3. Самойленко О.Г., Самойленко О.Г. Ніжинська вища школа: сторінки історії. – Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2005. – С. 158-181
4. Известия о деятельности и состоянии наших учебных заведений // Журнал Министерства народного просвещения. – СПб. – 1882. – № 9. – С. 60-65.

Лілія Сухенко

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ В УКРАЇНІ, ЯПОНІЇ ТА США: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

У процесі розвитку сучасного демократичного й гуманного суспільства велику роль відіграє підготовка педагогічних кадрів. Вчителі є носіями суспільних змін – це вказано в міжнародних правових актах глобального характеру (ЮНЕСКО, Ради Європи та ін.). Саме вчитель є головним складником у формуванні теперішнього соціуму, людського потенціалу держави. Він сприяє високій конкурентноспроможності країни, адже саме в школі формуються основні поняття про мораль, громадянські цінності, знання майбутніх професіоналів своєї справи: музикантів, медиків, істориків, конструкторів і так далі.

Розглянемо підготовку педагогів у Сполучених Штатах Америки(США). Це одна з найрозвиненіших країн світу у плані підготовки вчителів. Педагогів готують у загальноосвітніх навчальних закладах з педагогічною спеціалізацією – університетських коледжах. Приймають осіб із закінченою середньою освітою. Методику початкового навчання в більшому обсязі вивчають *учителі початкової школи.* У свою чергу *педагоги в середній школі* основну увагу приділяють предмету й методиці його викладання. Офіційно у всіх штатах існує закон приймати на роботу тільки тих педагогів які мають не менш ніж чотирирічну освіту, але через брак кадрів (учителів хімії, фізики, математики) цими правилами іноді нехтують.

Для підготовки *шкільної адміністрації* існують курси, на яких навчаються 1–2 роки, але викладач може вступити на них тільки в тому випадку, якщо має педагогічну освіту й певний стаж учительської роботи. За дотримання встановлених вимог учителям видається ліцензія або